

Státní oblastní archiv Zámorsk

Číslo evid. listu JAF 3171
Číslo archivní pomůcky 8156

RODINNÝ ARCHIV NÁDHERNÝCH Z BORUTÍNA-
DOLNÍ ADRŠPACH

1829-1945

inventář archivního fondu

Mgr. Štěpán Gilar

Zámorsk 1999

OBSAH

ÚVOD

I. DĚJINY PŮVODCE FONDU	III
II. DĚJINY FONDU	VI
III. ARCHIVNÍ CHARAKTERISTIKA A INVENTARIZACE FONDU	VII
IV. STRUČNÝ ROZBOR OBSAHU FONDU	VII
V. PROTOKOLÁRNÍ ZÁZNAM O USPOŘÁDÁNÍ FONDU	VIII
SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH, PRAMENŮ A LITERATURY	VIII

INVENTÁRNÍ SEZNAM

I. ÚŘEDNÍ KNIHY	1
II. SPISY	1
III. ÚČTY	2
IV. VARIA	2
EVIDENČNÍ ÚDAJE O FONDU	3

I. DĚJINY PŮVODCE FONDU¹

Nejstarším známým předkem rodu Nádherných je Martin Nádherný (*1672 - †2.3.1746 v Narysově). S manželkou Ludmilou (†30.12.1771 v Narysově u Milína) zplodil syny Bartoloměje a Františka, kteří založili dvě hlavní linie pozdějšího šlechtického rodu Nádherných.

Nejprve se ve zkratce zmíníme o linii založené mladším synem Martina Nádherného, Františkem Nádherným (*5.10.1734 v Narysově - †10.8.1804 v Praze). Jeho syn, pojmenovaný po svém otci František (*1.10.1786 v Praze - †7.8.1848 ve Vídni) dosáhl rakouského šlechtického titulu „*Edler von*“, uděleného mu diplomem datovaným ve Vídni 2.9.1833. O pět let později získal c.k. rada spojené dvorské kanceláře² František Nádherný rytířský titul a zároveň mu byl 23. června 1838³ udělen erb. Šlo o čtvrcený štít, v jehož prvním, zlatém poli se nacházel vyrůstající horník s kahánkem v levici, ve druhém a třetím poli červené barvy bylo položeno klikaté stříbrné břevno a ve čtvrtém, modrém poli se nacházel stříbrný, dvouocasý lev s korunkou a vyplazeným červeným jazykem. Na štítě byl položen otevřený helm s korunou a přikryvadly červeno-stříbrnými a černo-zlatými; nad ním dvě orličí křídla, pravé černé a na něm stříbrný pruh, skrze nějž jde červené klikaté břevno, levé červené a na něm tři stříbrné hvězdy, jedna nad druhou.

Z Františkova manželství s Emilií Sebaldovou (*12.4.1786 v Praze - †25.4.1873 ve Vídni) vzešel syn Julius Ignác František. Julius Nádherný (*13.8.1821 v Linci - †11.2.1900), c. a k. dvorní a ministerský rada dosáhl roku 1882 baronského titulu „*svobodný pán*“ a polepšení erbu (diplom vydaný ve Vídni 6.11.1882). Jeho polepšený erb nyní vypadal takto: čtvrcený štít byl osazen červeným středovým štítkem se třemi stříbrnými hvězdami, dvěma nahoře a jednou dole. V prvním a čtvrtém modrém poli se nacházel dvouocasý stříbrný lev se zlatou korunkou, ve druhém a třetím červeném poli stříbrné klikaté břevno. Na štítě byla položena baronská korunka a dva korunované helmy s přikryvadly vpravo červeno-stříbrnými a vlevo černo-zlatými. Pravý helm zdobilo červené otevřené křídlo s třemi stříbrnými hvězdami v řadě nad sebou, levý helm modré křídlo se stříbrným pruhem, na němž je položeno červené klikaté břevno. Dolní část znaku pak obepínala deviza „*Semper idem*“ (tj. Stále týž).

Se svou manželkou Friederikou, šlechtičnou Edelmanovou, měl Julius syna, pojmenovaného po zakladateli rodové linie-František. František sv. pán Nádherný (*12.7.1853 v Klagenfurtu - †7.9.1919 ve Vídni), c. a k. dvorní rada Domáčího, dvorního a státního archivu ve Vídni se 26. března 1881 oženil ve Vídni s Annou Habitovou (*9.7.1860 - †6.8.1913 v Mnichově). Narodily se jim dvě děti - Anna (*11.1.1882 ve Vídni) a Ernst (28.12.1885 ve Vídni), jehož syn Günther Ernst Vilém (*15.11.1916) se stal příslibem dalšího pokračování této baronské linie rodu Nádherných.

O linii staršího syna Martina Nádherného, Bartoloměje (*24.8.1727 v Bubovicích u Berouna - †27.11.1805 v Praze), jejíž potomci drželi později také velkostatek Adršpach, se zmíníme šfeji.

O vzestup této rodové linie se zasloužil Bartolomějův syn Jan Nepomuk (*10.3.1772 v Bohutině - †7.3.1860 v Chotovinách). Tento podnikavý syn bohutinského mlynáře zbohatl železářstvím. Roku 1799 se usadil v Praze a získaný kapitál investoval do zakupování velkostatků v Čechách i na Moravě., které hospodářsky oživil a zvelebil. V letech 1799-1829 se stal majitelem statků - Kamenice, Kolínek, Chotoviny, Svinaře, Dub, Adršpach a Jistebnice. Na svých statcích zaváděl nové či podporoval stávající komerční aktivity jako ovocnářství a zelinářství, zaměřil se také na lesní hospodaření a dobytkařství. Snažil se také zvýšit produktivitu stávajících šafářských dvorů. Jan Nádherný neopomíjel ani obyvatele svých velkostatků. Pečoval o správu svých patronátních práv - jako patronovi kostelního záduší mu vděčí Horní Adršpach za nově postavený kostel; ve Chvalči pak zřídil novou školu. Na svých statcích se staral o lepší podmínky učitelů a žáků při farních školách prostřednictvím nejrůznějších podpor. Majestátem z roku 1838 byl povýšen do šlechtického stavu a to za „*vzorný pořádek, který všude na svých statcích*

¹ V této kapitole vycházíme z nepočetných pramenů a literatury, zmiňujících se o rodu. Seznam použitých pramenů a literatury viz str. 9.

² Gothajský almanach uvádí jeho úřední titul jako „*Ministerialrat*“. Srv. Wurzbach, C.: Biographisches Lexicon des Kaiserthums Österreich, 20 díl, Wien 1869, str. 27 a inv.č. 15.

³ Sedláček udává datum 30.11.1838. Srv. Sedláček, A.: Českomoravská heraldika II., Praha 1925, str. 540.

Rodinný archiv Nádherných z Borutína-Dolní Adršpach

zaváděl, jsa hospodářsky vzdělaným a důvtipným".⁴ Rovněž heslo ve Wurzbachově Biografickém lexikonu uvádí Jana Nádherného dvěma přívlastky - „Landwirt und Humanist“.⁵

Jan Nádherný byl dvakrát ženat. Jeho první manželství s Antonií Johnovou (*25.3.1774 v Mostě - †7.6.1816 v Praze) však skončilo jako bezdětné. Teprve druhá manželka Kateřina Handwerková (†6.4.1848 v Praze) mu dala syna a dědice, pokřtěného jménem Ludvík Karel (*14.11.1800 v Kamenici nad Labem - †5.5.1867). Ludvík Karel roku 1826 dokončil právně-politická studia a nastoupil na praxi do právního oddělení Dvorské válečné rady. Roku 1837 převzal správu panství Adršpach a po otcově smrti (†1860) i dalších statků, na nichž se snažil pokračovat a zdokonalit způsob otcova hospodaření. Tak zavedl ve velkém měřítku pěstování řepky, chmele a jetele a přivedl k jejich pěstování i obyvatele svých statků, kterým se tak otevřely další zdroje obživy. Vynakládal také značné sumy na stavby cest a silnic a zřizování ovocných alejí a zahrad, které poskytoval poddaným z vlastních ovocnářských školek.

Ludvík Karel Nádherný se rovněž stal iniciátorem myšlenky přádelních škol, které měly povznést zaostávající české plátenictví, založené stále na ruční práci domácích přadláků.⁶ Založením přádelní školy podle vzoru Vestfálských škol hodlal L.K. Nádherný zlepšit postavení svých poddaných, zvláště tím, že zavedením nových metod pěstování a zpracovávání lnu zvýší výdělek tkalců. Vyučování v první přádelnické škole v Čechách započalo 10. května 1845 v Dolním Adršpachu čp. 80 pod vedením zkušeného mistra Heinricha Wiesbrocka z Hille u Mindenu. Podle tohoto vzoru začaly být houfně zakládány přádelnické školy v celých Čechách, ale teprve další vývoj ukázal, že tato slibná myšlenka nevede k očekávanému cíli.⁷

Roku 1865 dosáhl Ludvík Karel Nádherný povýšení do rytířského stavu s predikátem „z Borutína“. Z jeho manželství se Žofíí (Sidonií) Korbovou z Weidenheimu (*10.3.1817 v Praze - †10.4.1879 tamtéž) vzešli tři synové, Jan (*1838), Otmar (*1840) a Karel (*1849), kteří založili tři větve rodové linie Nádherných z Borutína, nazývaných podle jednotlivých statků:⁸ Jistebnická větev - Janovi potomci, Adršpašská větev - Otmarovi potomci a konečně Janovická větev - Karlovi potomci. Zmíňme se nyní stručně o rozrodu jistebnické a janovické větve.

Janovickou větev založil nejstarší syn Ludvíka Karla Nádherného Jan (*16.11.1838 v Dolním Adršpachu - †30.3.1891 ve Vídni). Jan Nádherný, držitel Chotovin a Měšic, c.k. poručík řadové lodi v záloze, se oženil 12.2.1868 s Mariettou hraběnkou Bulgarini (*8.11.1848 v Belzecu v Haliči - †8.9.1909 v Mödlingu-Hinterbrühl u Vídně), jež mu povila čtyři děti: Ludoviku (*1869), Zdenku (*1870), Oskara (*1871) a Ervína (*1876).

Ludovika (*1.1.1869 v Chotovinách) vstoupila do řádu Nejsvětějšího srdce Ježíšova, bližší údaje o ní bohužel neznáme.⁹

Zdenka Nádherná (*24.2.1870 v Chotovinách) se 14.2.1891 ve Vídni provdala za Heřmana hraběte z Atemsu, c.k. komořího a dvorního radu a okresního hejtmana v Linci, jejich manželství však zůstalo bezdětné.

Oskar Nádherný (*29.9.1871 v Chotovinách) majitel velkostatku Měšice u Tábora vystudoval práva a působil po vzniku ČSR jako sekční šéf na ministerstvu obchodu. 12. února roku 1900 se v Záhřebu oženil s Marií (Mittou) hraběnkou Deymovou ze Stříteže (*15.6.1863 v Nemyšli - †17.7.1916 v Krakově), nejvyšší hofmistryni (s titulem a přednostními právy velkorádkyně) a palácová dáma její c.k. výsosti arcivévodkyně Blanky ve Vídni. Po smrti první manželky Mitty se 1.8.1922 znovu oženil se Stanislavou z Leliwy Chmielewskou (*7.8.1889), ale i toto manželství zůstalo bez potomků.

⁴ Ottův slovník naučný, díl XVII, Praha 1901, str. 973, heslo Nádherný z Borutína.

⁵ Wurzbach, C.: Biographisches Lexicon des Kaiserthums Österreich, 20 díl, Wien 1869, str. 28.

⁶ Krize plátenictví postihla mimo jiné také jeho adršpašské panství, kde se živila především lnu a tkaním plátna velká část obyvatel. V červnu roku 1843 dokonce došlo v Adršpachu ke srocení místních tkalců, kteří několik dní obléhali adršpašský vrchnostenský úřad a žádali, aby jim zajistil práci.

⁷ Nakonec tato idea na povzbuzení českého plátenictví padla, neboť domácí výroba nemohla při nejlepší vůli stačit rozvíjející se mechanizované výrobě plátna v zahraničí. Podrobně o aktivitách Ludvíka Karla Nádherného viz: Novotná, A.: Přádelní školy v Čechách v letech 1845-1848. In: Sborník Národního muzea v Praze, č. 5. Praha 1968, str. 301-326.

⁸ Viz inv.č. 15

⁹ Ludovika Nádherná není dokonce vůbec zmíněna v Gothajském almanachu z roku 1939, uvedeni jsou zde pouze její mladší sourozenci Zdenka, Oskar a Ervín.

Rodinný archiv Nádherných z Borutína-Dolní Adršpach

Teprve čtvrtý syn Ludvíka Karla Nádherného Ervín (*30.3. 1876 v Chotovinách), majitel statku Chotoviny u Tábora, dal této rodové větvi pokračovatele. Po studiu práv se 24.2.1900 na Smíchově oženil s Leopoldinou (Dinkou) baronkou z Ringhofferu (*1.1.1878). Z jejich manželství vzešly děti (May) Marie Antoinette (*29.1.1901), Marie Františka (*7.4.1902), Maria Jan (Hanno) Nepomuk (*20.4.1904 - †15.6.1936) a Maria Ervín (*8.4.1909).

Jistebnickou větev založil nejmladší syn Ludvíka Karla Nádherného Karel. Karel Nádherný, plným jménem Karel Boromeus Jan Ludvík (*6.3.1849 v Praze - †26.3.1895 v Janovicích), majitel statku Janovice, se 30.5.1883 ve Vídni oženil s baronkou Amálií (Amélií) Kleinovou z Wiesenbergu (*24.8.1854 v Sobotíně na Moravě - †20.7.1910 ve Vídni). Ta jej obdařila dvojčaty,¹⁰ Karlem Mariou Ludvíkem Hubertem Vojtěchem (*1.12.1885 v Janovicích - †21.9. 1931) a Sidonií¹¹ (Sidi) Amálií Vilemínou Karolínou Julií Marií (*1.12.1885 v Janovicích - †30.9.1950 v Harefieldu, Anglie), provdanou za MUDr. Maxmiliána hraběte Thuna-Hohensteina (†12.4.1935). Sidonie však zakrátko manžela opustila a jejich manželství bylo soudně rozloučeno 15.9.1933. Na základě úředního rozhodnutí z 24. listopadu t.r.se Sidi vrátila ke svému dívčímu příjmení Nádherná z Borutína. Po smrti jejich otce Karla rytíře Nádherného z Borutína získala vdova a děti Karel a Sidi 13. května 1908 baronský titul v dědičných zemích.

Přehled dějin rodu Nádherných nyní zakončíme tzv. adršpašskou větví, založenou Otmarem, prostředním synem Ludvíka Karla rytíře Nádherného z Borutína. Otmar Karel Ludvík Maria Nádherný se narodil 8.srpna 1840 v Praze. Baronského titulu dosáhl v sedmapadesáti letech, přesněji 13. května 1898. Po udělení diplomu tak užíval tento čtvrcený erb: v prvním modrém poli stříbrné trojvrší, provázené nahoře dvěma stříbrnými hvězdami, druhé a třetí pole červené a na něm položené klikaté stříbrné břevno a konečně čtvrté pole se stříbrným vyrůstajícím dvouocasým lvem na modrém poli.¹² V klenotu štítu se nacházela baronská korunka a tři korunované helmy, vpravo s modro-stříbrnými a vlevo s červeno-stříbrnými příkryvadly. Na pravém helmě vyrůstal stříbrný lev, na prostředním helmě rozpínal křídla černý orl s červenou zbrojí a levý helm byl ozdoben červeným křídlem s klikatým stříbrným břevnem na něm položeným. Štítonoši byli dva zlatí nohové u jejichž nohou viselo již zmiňované heslo „Semper idem“ (tj. Stále týž).

Otmarovi, držitelé západočeských statků Jistebnice, Medřice a Vlášence a jeho manželce Vilemíně Bärreithové (15.9.1856 v Praze), se narodily čtyři děti:

1. Konstantin Maria Josef Ludvík Otmar, 20.9.1877 v Jistebnici (viz níže).
2. Kristína Marta Jana Sidonie Josefa, *17.12.1879 v Jistebnici, ∞9.9.1899 Alfréd hrabě von und zu Aichelburg, †10.7.1937 v Moravci.
3. Josef Ludvík Maria Viktor Jan, *1.8.1882 v Jistebnici, ∞ 1) 28.1.1905 Josefina baronka z Ringhofferu, *7.9.1881 v Kamenici - †21.6.1922 Praha, ∞ 2) 11.9. 1925 Kitzbühl, Marie Slatosch, *1893 Meran (manželství bylo soudně rozloučeno 11.12. 1936)
 - syn z prvního manželství: Josef Emanuel Vilém Otmar Bedřich Jiří Leopold Konstantin Maria, *27.10.1905 v Solnohradě (Salzburg).
4. Marie Anna Karolína Ludovika Vilemína, *25.4. 1887 v Jistebnici.

¹⁰ Ve skutečnosti třemi dětmi. Jméno nejstaršího z dětí Karla a Amálie Nádherných, Jana Nádherného (21.3.1884 v Janovicích - †28.5.1913 v Mnichově), se neobjevuje ani v Gothajském almanachu z r. 1939, ani v nástinu rodu Nádherných v tomto fondu (inv.č. 15). Jan Nádherný spáchal roku 1913 v Mnichově sebevraždu, neboť se nakazil pohlavní chorobou, kterou považoval za nevléčitelnou. Rodina se poté snažila tuto tragédii zaretušovat jako úmrtí na srdeční selhání.

¹¹ Sidonie Nádherná z Borutína, poslední členka janovické větve Nádherných z Borutína, je dodnes známa především svými kontakty v uměleckých kruzích - s literáty Karlem Krausem a Rainerem Mariou Rilkeem či malířem Albertem Blochem. Je rovněž autorkou historické práce o minulosti Vrchotových Janovic - viz. Nádherná, S.: Kronika Vrchotových Janovic, Dauphin/Arbor Vitae, Vimperk 1998. Překlad něm. originálu *Chronik über die Vrchotovy Janovice*, (edd. Friedrich Pfäfflin, 1985) Alena Bláhová, verše Michaela Jakobsenová.

¹² V praxi užívali poslední majitelé velkostatku Adršpach z rodu Nádherných z Borutína ve štítě celého lva ve skoku. Viz hlavičkový papír v inv.č. 7. Reprodukce znaku na hlavičkových dopisních papírech je použita v záhlaví tohoto inventáře.

Z Otmarových dětí se nyní zaměříme na nejstaršího syna Konstantina. Právě ten totiž roku 1888 zdědil velkostatek Adršpach. Před čtyřiceti lety předal tento statek své dceři Anně, provdané za pruského plukovníka v ruské armádě Antonína Elsenwangerera, Konstantinův děd Ludvík Karel rytíř Nádherný z Borutína. Když Anna, již zcela slepá a upoutaná na lůžko ve svých 92 letech zemřela, stal se oprávněným univerzálním dědicem jedenáctiletý Konstantin. Ten dosud studoval na vídeňském Terezianu, a tak se správy velkostatku ujal jeho otec. Po předcházejících desetiletích, kdy hospodaření velkostatku za podivínských Elsenwangerů skomíralo, zavládl na Adršpachu čilý ruch. Nemanými náklady byla opravena zámecká budova, mnohem větší péče byla věnována i chodu a zlepšení hospodaření velkostatku, do nichž Nádherní neváhali investovat značné částky.

Konstantin Nádherný se 9. června 1909 oženil s Karolou (Lolou), hraběnkou Gudenovou, s níž vyženil velkostatek Moravec. Necelých dvanáct měsíců po svatbě, 21.5.1910, se na zámku v Adršpachu jim narodil syn, kterého v zámecké kapli 2. června pokřtili jménem Otmar Konstantin (Bob).

Otmar dosáhl vysokoškolského vzdělání v oboru zemědělství a sloužil jako elév na velkostatku Rohnstock. Praktikoval i na velkostatku Adršpach a poté co osvědčil své schopnosti bylo mu roku 1934 svěřeno vedení hospodaření adršpašského velkostatku, podobně jako jeho bratru Jiřímu řízení matčina velkostatku Moravec. Pouhé dva dny po svých pětadvacátých narozeninách se Otmar 23.5.1935 v děkanském chrámu ve Vrchlabí oženil se Sivií Czerninovou z Chudenic (*15.1.1916 Praha), dcerou zvěčnělého hraběte Rudolfa Czernina z Chudenic-Morzin a jeho manželky Věry, rozené princezny Hohenlohe-Waldenburg-Schillingfürst-Kaunitzové. Na podzim následujícího roku, 10. září 1936 se jim na zámku v Dolním Adršpachu narodil syn Jan Jiří Konstantin (Hans).

Druhý syn Konstantina Nádherného, Jiří Ghislain Gabriel, se narodil v Dolním Adršpachu 22. prosince 1922. Třetím dítě byla dcera Marie (*14.2.1915 v Dolním Adršpachu), která se provdala za hraběte Ottokara Haugwitze. Nejmladší Konstantinův syn Karel (Kary) Josef Konstantin (*11.3.1919) se roku 1939, ve svých dvaceti letech, přihlásil jako dobrovolník k 9. jízdnímu pluku ve Fürstenwalde u Berlína. Účastnil se polského tažení a také útoku na Belgii a Francii. Na západní frontě však byl zraněn a následně propuštěn do zálohy.

Ve víru událostí po skončení druhé světové války se stopy po příslušnících rodu Nádherných z Borutína ztrácejí. S velkou pravděpodobností z osvobozené republiky emigrovali. Velkostatek Adršpach byl Nádherným konfiskován podle Benešových dekretů (Dekret prezidenta republiky č. 12/1945) výměrem Okresní správní komise Broumov a svěřen do národní správy podniku Správa státních lesů (SSL) Náchod¹³

II. DĚJINY FONDU

Popisované písemnosti, zařazené do nově vytvořeného fondu Rodinný archiv Nádherných z Borutína-Dolní Adršpach, sdílely své osudy s písemnostmi velkostatku Adršpach (viz Velkostatek Adršpach, 1614-1948, inventář archivního fondu, SOA Zámorsk 1998, archivní pomůcka č. 8130). Fond RA Nádherných vznikl na základě metodického pokynu ředitele SOA Zámorsk PhDr. T. Šimka z 30.6.1998 k vyřízení písemností, vztahujících se k rodině posledního majitele velkostatku.

Výslovnou zmínku o osudech rodinných písemností Nádherných z Borutína zachycuje pouze zpráva o archivu velkostatku Adršpach z r. 1946, kdy byly archiválie převáženy ze znárodněného zámku do Zemědělsko-lesnického archivu v Náchodě. Jedna z položek zprávy uvádí, že mezi velkostatkovými archiváliemi se nachází i „osobní korespondence Nádherných z poslední doby, sebraná při třídění zařízení v místnostech zámku v Adršpachu“.¹⁴

¹³ SOA Zámorsk, fond Správa státních lesů Náchod, kart. č. 1. Podle zápisu o převzetí velkostatku Dolní Adršpach /býv. majitel Konstantin Nádherný-Borutín/ na základě dekretu prezidenta republiky ze dne 21.6.1945, č. 12/45 Sb. do vlastnictví a správy Čsl. státu /Ministerstva zemědělství, podniku Státní lesy a statky/, odstavec IV. se za den převzetí určuje 1. listopad 1945.

¹⁴ Gilar, Š.: Velkostatek Adršpach, 1614-1948, inventář archivního fondu, SOA Zámorsk 1998, archivní pomůcka č. 8130.

K uspořádání a inventarizaci fondu RA Nádherných z Borutína-Dolní Adršpach došlo v lednu 1999.

III. ARCHIVNÍ CHARAKTERISTIKA A INVENTARIZACE FONDU

Časový rozsah písemností fondu nepřesahuje v horní hranici rok 1829, v dolní je pak uzavírá rok 1945. Vzhledem k tomu, že fond tvoří pouze 0,09 bm písemností nebylo při pořádání vytvořeno žádné schéma. Archiválie byly rozříděny pouze podle obecných archivně-diplomatických kategorií na knihy, spisy, účetní materiál a tzv. varia.

K fondu byl v lednu 1999 vypracován inventář, k němuž nebyly vypracovány rejstříky vzhledem k malému množství archiválií.

IV. STRUČNÝ ROZBOR OBSAHU FONDU

Obsah fondu RA Nádherných z Borutína-Dolní Adršpach sestává pouze z jedné úřední knihy, dvou knih účetních (členská knížka rolnické záložny v Dolní Bobrově a splátková knížka půjčky od spořitelny na Královských Vinohradech) a malého množství spisového materiálu z let 1829-1945. Mezi badatelsky nejzajímavější písemnostmi bude pravděpodobně náležen korespondence členů rodiny v době válečné. Jako doplněk ke genealogii Nádherných dobře poslouží nástin rozrodu Nádherných z Borutína, vypracovaný zřejmě podle v Gothajských almanachů, leč doplněný o některé další informace.

Písemností fondu lze využít, v kombinaci s písemnostmi velkostatku Adršpach, ke studium regionálních dějin. Spolu s dalšími archiváliemi uloženými v jiných archivech, jich lze využít rovněž ke studiu genealogie a osudů rodu Nádherných z Borutína. Další písemnosti vztahující se k rodu Nádherných z Borutína se nacházejí v těchto archivech:¹⁵

- MZA Brno, fond RA Gudenů
V tomto fondu je uložena rodinná korespondence, dopisy Karla Nádherného z Borutína své matce Karole Gudenové (provdané Nádherné z Borutína) z německého tažení v Polsku a ve Francii z let 1939-1940, genealogické práce o rodu Gudenů, písemnosti o majetkových záležitostech a rodinné fotografie.¹⁶
- SOA Praha, fond Vs Vrchotovy Janovice
V tomto fondu jsou uloženy písemnosti tzv. janovické větve - diplomy, rodinná korespondence, osobní deníky, majetkové písemnosti, fotografie¹⁷ a především rodová kronika Nádherných z Borutína z let 1798-1894.¹⁸
- SOA Třeboň, fond RA Nádherných z Borutína-Borutín
Fond RA Nádherných byl vytříděn roku 1968 z Vs Chotoviny a v roce 1974 inventarizován. Obsahuje rodinnou korespondenci, diplomy, deníky, poznámky k historii rodu, doklady o veřejné a spolkové činnosti a fotografie.¹⁹ J. Hanzalová v „Soupisu“ mylně uvádí, že se rodinné písemnosti nacházejí stále ve fondu velkostatku Chotoviny.²⁰

¹⁵ Viz Soupis rodinných archivů a archivní průvodci:

Hanzalová, J. (uspof.): Soupis osobních písemných pozůstalostí a rodinných archivů v České republice, SAS MV ČR, Praha 1997, str. 388.

StA Brno-Průvodce po archivních fondech, sv. 3, Praha 1966, str. 171.

StA Praha-Průvodce po archivních fondech, sv. 2, Praha 1960, str. 309.

StA Třeboň-Průvodce po archivních fondech, sv. 4, Praha 1959, str. 183-185.

¹⁶ Horák, K.: Rodinný archiv Gudenusové, 1836-1944, inventář, StA Brno 1962.

¹⁷ V celostátní databázi evidence archiválií není mezi fondy SOA Praha tento fond vůbec uveden, není zde ani uvedena archivní pomůcka, již má být dle J. Hanzalové inventář Vs Janovice z roku 1957. Srv. Hanzalová, J.: Soupis písemných pozůstalostí a rodinných archivů v ČR, SAS MV ČR, Praha 1997, str. 388.

¹⁸ Rovněž o této velmi důležité archiválii pro dějiny rodu Nádherných z Borutína bychom se z databáze SOA Praha nic nedozvěděli. Srv. Tošnerová, M. (red.) a kol. aut.: Průvodce po rukopisných fondech v České republice, díl II., Rukopisné fondy archivů v České republice, Archiv AV ČR, Praha 1998, str. 156. Navíc podle tohoto průvodce zjišťujeme, že fond janovické větve Nádherných z Borutína má i dodatky, mezi kterými se ukrývá zmiňovaný rukopis (inv.č. 4).

¹⁹ Barborová, E.: Rodinný archiv Nádherných z Borutína-Borutín, /1478/ 1805-1946, inventář, SOA Třeboň 1974.

²⁰ Viz pozn. 15.

Rodinný archiv Nádherných z Borutína-Dolní Adršpach

V. PROTOKOLÁRNÍ ZÁZNAM O USPOŘÁDÁNÍ FONDU

Fond Rodinného archivu Nádherných z Borutína-Dolní Adršpach uspořádal a inventarizoval v lednu 1999 Mgr. Štěpán Gilar, který také vypracoval úvod k inventáři.
Skartace ve fondu nebyla prováděna.

SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH, PRAMENŮ A LITERATURY

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY:

titulní strana: *erb Nádherných z Borutína* - kresba autor

záhlaví stránek: *erb Nádherných z Borutína užíváný na dopisním papíře* - repro z inv.č. 9.

PRAMENY:

SOA Zámorsk, fond RA Nádherných z Borutína-Dolní Adršpach, inv.č. 15

SOKA Náchod, fond ObÚ Dolní Adršpach, kn.č. 1.

LITERATURA

BARBOROVÁ, E.: Rodinný archiv Nádherných z Borutína-Borutín, /1478/ 1805-1946, inventář archivního fondu, SOA Třeboň 1974.

GILAR, Š.: Velkostatek Adršpach, 1614-1948, inventář archivního fondu, SOA Zámorsk 1999.

Gothaisches genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser, Teil B., 89 Jhg., Gotha: Justus Perthes 1939, str. 355-357.

HANZALOVÁ, J. (uspoř.): Soupis osobních písemných pozůstalostí a rodinných archivů v České republice, SAS MV ČR, Praha 1997, str. 388.

HORÁK, K.: Rodinný archiv Gudenusové, 1836-1944, inventář, StA Brno 1962.

NÁDHERNÁ, S.: Kronika Vrchotových Janovic, překlad něm. originálu *Chronik über die Vrchotovy Janovice*, (edd. Friedrich Pfäfflin, 1985) Alena Bláhová, verše Michaela Jakobsenová Dauphin/Arbor Vitae, Vimperk 1998.

NOVOTNÁ, A.: Příkladní školy v Čechách v letech 1845-1848. In: Sborník Národního muzea v Praze, č. 5. Praha 1968, str. 301-326.

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ, díl XVII, Praha 1901, str. 973, heslo Nádherný z Borutína (heslo zpracoval A. Sedláček).

SEDLÁČEK, A.: Českomoravská heraldika II., Praha 1925, str. 540.

StA Brno-Průvodce po archivních fondech, sv. 3, Praha 1966, str. 171.

StA Praha-Průvodce po archivních fondech, sv. 2, Praha 1960, str. 309.

StA Třeboň-Průvodce po archivních fondech, sv. 4, Praha 1959, str. 183-185.

TOŠNEROVÁ, M. (red.) a kol. aut.: Průvodce po rukopisných fondech v České republice, díl II., Rukopisné fondy archivů v České republice, Archiv AV ČR, Praha 1998.

WURZBACH, C.: Biographisches Lexicon des Kaiserthums Österreich, 20 díl, Wien 1869.

I. ÚŘEDNÍ KNIHY

1	Opis seznamu povýšených do šlechtického stavu z aktů zemského gubernia s pamětním záznamem o nobilitaci Jana Nádherného a s podpisem Kajetána Nádherného, ředitele c.k. ředitelství guberniální registratury. ²¹
<i>/Verzeichniss der in dem Zeitraume vom Jahre 1782 bis 1843 inclus. erfolgten Standeserhöhungen, verfaßt aus den Gub. Akten.../</i>
24 x 36,5, něm., polokožená vazba s titulem „Nadherny ADEL“ | 1844 kn.č. 1
(v kart.č. 1) |
|---|---|-------------------------------|
-

II. SPISY

2	Rodinné záležitosti Nádherných
<i>/zpráva o získání šlechtického titulu Jana Nádherného, převzetí panství Jistebnice a Meziříčí, svatební smlouva Ludvíka Nádherného a Sidonie Korbové z Weidenheimu (výtah z desek zemských), předání panství synovi Jana Nádherného, Ludvíku Karlovi a plná moc k jeho správě/</i>	1829-1839 kart.č. 1
3	Nájemní smlouva Konstantina Nádherného na lovecký dům a honitbu Gaishorn a Au na období 15.12.1901-14.12.1903. Přiložen inventář zařízení a předávací protokol loveckého domu se všitou mapkou rozlohy honitby.	1901 kart.č. 1
4	Telegrafické gratulace k sňatku Konstantina a Karoly Nádherných	1909 kart.č. 1
5	Telegrafické gratulace Konstantinu a Karole Nádherných k narození prvního dítěte Otmara Konstantina	1910 kart.č. 1
6	Opis závěti Otmara Nádherného na Jistebnici a podmínky Vilemíny Nádherné pro majetkové vypořádání	1924-1931 kart.č. 1
7	Osobní korespondence Otmara Nádherného z Borutína
a) Korespondence Otmara a Jiřího Nádherných z let 1937-1941 (30 ks)
b) Korespondence Otmara a Konstantina Nádherných z r. 1938 (1 ks)
c) Korespondence Otmara a Karla Nádherných z let 1940-1941 (3 ks)
d) Korespondence Otmara a Vilemíny Nádherných z let 1941-45 (40 ks)	1937-1945 kart.č. 1

²¹ Mj. také autor sbírky zákonů a nařízení-viz. Nadherny, K.: Vollständige Sammlung der Gesetze und Verordnungen aus den Jahren 1816-1818, Prag 1833.

Rodinný archiv Nádherných z Borutína-Dolní Adršpach

INV. Č.	OBSAH	ČAS. ROZSAH	EV. Č.
<hr/>			
III. ÚČTY			
<hr/>			
8	Členská knížka rolnické záložny v Dolní Bobrové vedená na jméno Karoly Nádherné	1928-1929	kn.č. 2 (v kart.č. 1)
9	Splátková knížka na půjčku od Městské spořitelny Královské Vinohrady	1929-1944	kn.č. 3 (v kart.č. 1)
10	Rozpočet nákladů na stavbu rodinné hrobky ve Zdoňově	1935	kart.č. 1
11	Opis výkazu splátek Konstantina Nádherného za polovinu velkostatku Moravec baronce Dreihann-Gudenus	1940	kart.č. 1
<hr/>			
IV. VARIA			
<hr/>			
12	Akcie dráhy Teplice-Trutnov	1916	kart.č. 1
13	Notový part skladby „Nadherný-Marsch“, složené trutnovským kapelníkem Hansem Beissigem, dedikovaný Konstantinu Nádhernému k příležitosti postavení koupaliště v Dolním Adršpachu. Přiložen průvodním dopisem H. Beissiga.	1930	kart.č. 1
14	Navštívenky a pozvánky	s.d.	kart.č. 1
15	Nástin rozrodu Nádherných z Borutína ²²	s.d.	kart.č. 1
16	Koncept „cestopisu“ <i>Meine Reise nach Ägypten und Palästina</i> (torzo)	s.d.	kart.č. 1
17	Rukopis cvičení z anglického jazyka (torzo)	s.d.	kart.č. 1

²² Srv. Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Frei-herrlichen Häuser, Teil B, 89. Jahrgang, Gotha: Justus Perthes 1939, str. 355-357

EVIDENČNÍ ÚDAJE O FONDU

1) NÁZEV FONDU:	Rodinný archiv Nádherných z Borutína-Dolní Adršpach
2) ZNAČKA FONDU:	RA Nádherných z Borutína-Dolní Adršpach
3) ČASOVÝ ROZSAH:	1829-1945
4) POČET INVENTÁRNÍCH JEDNOTEK:	17
5) POČET EVIDENČNÍCH JEDNOTEK:	
	KNIHY - 3
	KARTONY - 1
6) VELIKOST V BM:	0,09 bm
7) ULOŽENÍ:	SOA Zámorsk
8) STAV KE DNI:	7.1.1999
9) FOND USPOŘÁDAL:	Mgr. Štěpán Gilar
10) FOND INVENTARIZOVAL:	Mgr. Štěpán Gilar
11) ÚVOD SESTAVIL:	Mgr. Štěpán Gilar
12) SCHVÁLIL:	ředitel SOA Zámorsk PhDr. Tomáš Šimek
13) POČET STRAN:	VIII+ 3
14) POČET EXEMPLÁŘŮ:	4
15) ČISTOPIS INVENTÁŘE:	Mgr. Štěpán Gilar,
všestranná technická spolupráce Zdeněk Jeník
16) VAZBU PROVEDL:	Hana Filipi
17) ČÍSLO ARCHIVNÍ POMŮCKY:	8156
18) ČÍSLO LISTU JAF:	3171